

Fata morgana

Gerard Ouweneel

Passeren bij u ook soms foto's van landschappen met hun vogels die het hoofd aardig op hol brengen? Foto's met een dusdanig formidabele zeggingskracht dat het beeld niet meer loslaat en we de plaat geregeld weer opzoeken om er een poosje naar te turen. Waarna het brein prompt opnieuw aan het malen gaat.

Mij overkwam dat bij een foto die Gert Jan Hallink meezond in een mailcontact over de vogels van Mongolië. Hij stuurde een foto van een dode kameel met elf Monniksgieren eromheen. Het decor was een landschap waarnaar we in Europa tevergeefs zoeken, kaal, leeg en een onbegrensde gezichtseinder. De foto kwam zo heftig aan dat ik Gert Jan direct terugmailde. De plaat was gemaakt op 7 oktober 2010 in West-Mongolië in de buurt van Hovd, aan de rand van het Altai-gebergte. Zelf omschreef hij zijn foto als 'een ontmoeting die je in Europa niet meer hebt omdat hier alles netjes opgeruimd moet worden'. Op die 7e oktober telde hij tenminste 57 Monniksgieren rond het kamelenkadaver. Gert Jan besloot zijn mail met de wat achteloze mededeling dat de vreemde vorm op de plaat linksboven slechts een fata morgana was.

Monniksgieren bij karkas van kameel, West-Mongolië, 7 oktober 2010 (Foto: Gert Jan Hallink).
Cinereous Vultures at camel carcass in western Mongolia, 7 October 2010.

Welnu, dat ‘fata morgana’ vond ik eigenlijk opgaan voor alles op die foto. Nota bene, 57 Monniksgieren en dan in die setting. In het toch al qua landschap, mensen en (avi) fauna zo sterk aansprekende Centraal-Azië, in het hart van de Euraziatische land-massa! Lees het begeesterde *De glans van het echte* van Chris van Orden over zijn ervaringen in dit deel van de wereld.

Wat had ik Hallinks foto graag samen met wijlen Karel Voous bekeken. Deze had iets met Monniksgieren. Was ik ergens in Europa of Azië op plekken geweest met kans ze te zien dan vroeg hij er steevast naar. Als subtitel van zijn verhandeling over Monniksgieren in *De Lepelaar* gaf Voous *Aegypius monachus* mee: ‘Stervende getuige van een ver verleden’. Dat sloeg op hun status in Europa. Over Centraal-Azië verklaarde hij dat de soort daar op de koude hoogvlakten zo niet het talrijkst dan toch wel het wijdst verspreid was. Voous schreef dat in 1979, toen de Monniksgier in Europa op een dieptepunt was beland. Hallinks ruwweg dertig jaar later gemaakte foto suggereert dat ze in Midden-Azië in ieder geval nog aardig uit de voeten kunnen.

Het is niet heel lang geleden dat taferelen als Hallink in Mongolië fotografeerde ook in Europa te zien waren. Voous schrijft dat een zekere mijnheer Dombrowski eind negentiende eeuw in de Dobroedsja in Roemenië 86 Monniksgieren ving en/of schoot om te prepareren. Die mijnheer wist voorts te vertellen dat iemand in dat gebied in de jaren 1873-75 binnen een areaal van 17½ vierkante mijl 377 eieren van ze verzamelde. Bent u daar? Waarbij vermeldt dat de Monniksgier slechts één ei legt. Het is een ‘bemonstering’ van een omvang die alleen maar afschuw wekt. Anti-wolvencampagnes waarbij gul gif werd ingezet deden de rest om Monniksgieren, en trouwens ook andere soorten grote roofvogels, in Roemenië uit te roeien. Wolven zijn terug, zoals wij in januari 2010 in de Dobroedsja meemaakten. Monniksgieren niet.

Vergeleken met veertig jaar geleden toen Voous zijn omineuze profetie over de toekomst van *Aegypius monachus* in Europa deed, heeft de soort gestaag wat winst geboekt. Dat kon alleen gebeuren doordat de mens via gierenrestaurants, kunstmatige nestplatforms en herintroducties de helpende hand toestak. In het Griekse Thracië wisten ze zich tot dusver te handhaven, ondanks dat daar nog steeds als gevolg van vergiftiging exemplaren omkomen, ook weer in de winter van 2018. Raadpleeg eens de site van de *Vulture Conservation Foundation* en dan de link van de Cinereous Vulture om meer te weten hoe *monachus* in en buiten Europa reilt en zeilt. De op die site bijeengebrachte informatie bevestigt dat er heel wat met ze werd en wordt afgezeuld. Spanje met zijn thans aardig florerende populatie van ruim 2000 broedparen is daarbij het exportland bij uitstek. Bijvoorbeeld naar Portugal waar vogelbeschermers ze proberen te lokken met uitnodigend aangebrachte broedplatforms. Met succes. Of naar Frankrijk, waar pogingen om ze in de Cevennes uit te zetten ook gunstig verliepen. In dat land zijn nu circa dertig broedparen.

Op die site staat ook een serie foto’s van tientallen boven de gedemilitariseerde zone tussen Noord- en Zuid-Korea cirkelende exemplaren, een foto die winter 2018 werd gemaakt. In Korea zijn Monniksgieren alleen overwinteraars. Werden deze vogels

aangetrokken door het in die zone als gevolg van uitgelegde landmijnen omgekomen vee of wild?

Dat brengt me op de beide Monniksgieren die eerder deze eeuw Nederland aandeden. Eddy Janssens schreef over het exemplaar dat in 2000, na een rondje Nederland, uiteindelijk op de Maasvlakte terecht kwam. Daar deed de vogel zich tegoed aan een inderhaast ter plekke door een Brielse slager gedeponeerde portie vlees. Nadien zou hij hoog boven de Noordzee zijn verdwenen. Richting Engeland? Daar is hij nimmer gesignaleerd.

De tweede was Carmen, de Monniksgier die van maart tot augustus 2005 verbleef in de Oostvaardersplassen, waar ze het kennelijk best naar haar zin had. Want ook in 2005 waren daar al veel, erg veel grazers. Het verhaal van Carmen geeft aan wat je als Monniksgier in Europa kan overkomen. Ze werd in mei 2003 met vergiftigingsverschijnselen gevonden in Spanje, in Extremadura. Na te zijn opgelapt herkreeg ze in 2005 de vrijheid in de Franse Alpen. Haar zwerftocht leidde via België tot in de Oostvaardersplassen, waar ze dus een klein half jaar verbleef. Op 15 augustus kwam Carmen aldaar in aanraking met een van de langsrazende treinen. Einde verhaal.

Bij alle wijsheden vanaf de zijlijn die ik de afgelopen maanden hoorde en/of zag inzake het grote grazers(wan)beheer in de Oostvaardersplassen, moest ik aan Carmen denken. Monniksgieren hebben kadavers van grote zoogdieren nodig en zijn dus afhankelijk van de aanwezigheid van kuddes hoefdieren. Welnu, zie de Oostvaardersplassen. Het wachten is op een deskundige die vanachter zijn bureautje gaat opperen om Monniksgieren te laten helpen met het opruimen van als gevolg van het wanbeheer uit hun voegen gegroeide kuddes. Als het gaat over het beheer van de Oostvaardersplassen ben ik nergens meer verbaasd over.

Literatuur

Anonymus 2005. Zeldzame monniksgier Oostvaardersplassen dood. Natuurnet.

Janssens E. 2011. De Monniksgier. Het Vogeljaar 59: 289-290.

Orden C. van. 1996. De glans van het echte. Uitgeverij Maitreya, Emst.

Voous K.H. & Slijper H.J. 1986. Roofvogels en Uilen van Europa. Brill/Backhuys, Leiden.

Adres: Lijster 17, 3299 BT Maasdam, glo@xs4all.nl